

На порозі СОТ

«Торговельні війни» немісцевого значення не такі страшні, як їх малює уява більшості аграріїв

Іван КИРИЛЕНКО,
голова парламентської фракції БЮТ,
екс-віце-прем'єр-міністр з питань АПК

СОТ: ДОВГО ЗАПРЯГАЛИ

Україна вступає до Світової організації торгівлі не серед перших і тому не на найвигідніших умовах. Однак, на моє глибоке переконання, після подолання цього рубежу нічого страшного з вітчизняною економікою не станеть-

ся. Навпаки, досить скоро вона (й АПК в тому числі) тільки виграє від довгоочікуваних зрушень.

Що принесе з собою відкриття кордонів зі світовими ринками? Передусім, це – інтеграція в реальне конкурентне середовище. Ми в ньому не гірші, бо маємо значні потенційні можливості: працюючих людей, унікальні земельні ресурси. З другого боку, нині все ще існує багато чинників стримування в їх

використанні. Саме тому виникає потреба якнайскорішого максимального усунення обмежень. Чим раніше ми підємо на це, не гальмуючи напівзаходами, тим швидше й органічніше станемо рівноправними учасниками СОТ.

В Україні мають чітко зрозуміти: чим менше адміністративного втручання в економічні процеси, тим краще для всього суспільства.

У чому наші аграрії матимуть (за певних умов) перевагу над конкурентами й чим однозначно конче потрібно скористатися?

По-перше, Україна в перспективі – потужна аграрна держава, а світова ціна на харчі неспинно пішла вгору. Друге – альтернативне використання аграрної продукції, зокрема на біопаливо. Третє – виробництво екологічно чистої продукції.

НЕ ВТРАТИТИ ШАНС

Економічна ситуація у світі складається сприятливо для вітчизняного АПК. Попри те, що на світових ринках майже щодня відбуваються різкі зміни, українські аграрії зберігають непогані шанси не просто для виживання, а й для фінансового зростання.

Ще раз зазначу: світ стоїть на порозі відчутного зростання цін на продукти харчування. Основні причини – збільшення населення, кліматичні катаклізми, скорочення площ продуктивних земель. Це формує підвищений попит на продукти харчування.

Усі погляди, без перебільшення, звернені на такі країни, як наша. Адже ми – держава з надлишковим виробництвом. Наприклад, за потреби вітчизняного ринку у 25 млн т зерна на рік ми здатні завдяки сучасним технологіям вирощувати навіть не 40 млн, а значно більші обсяги. Отже, й експортні можливості становлять не 10 млн т, а вдвічі більше.

Нині зернові культури є базою для багатьох галузей виробництва, тому покупці на світовому ринку навіть не запитують про якість: будь-яке українське збіжжя та інші ресурси мають величезний попит.

Ще кілька років тому світова ціна на зерно становила трохи більше 100 у. о. за тону, а сьогодні вона становить 250 євро. Соняшник коштує 4 тис. грн,

хоча ще 2005 року його ціна була впрітеро меншою. І це не межа. Зовнішня кон'юнктура диктує небачений сплеск цін. Такі коливання створюють колосальну мотивацію для вітчизняного сільського господарства. Держава змушена вже стримувати експорт певних видів продовольства. І це лише початок.

У ПОШУКАХ АЛЬТЕРНАТИВИ

Людство – у пошуках альтернативного палива, бо природні його поклади вичерпуються. Сьогодні значна частина продовольчих ресурсів уже йде на переробку в біодизель, біогаз, біоетанол.

У результаті, наприклад, ріпак на світових ринках коштує дорожче від зерна. Коли десять років тому у ФРН впритул зайнялися цим новим напрямом, ціна на біопаливо була в декілька разів вища за ціну на паливо органічне. За десять років показники зрівнялися... Що буде завтра, цілком зрозуміло. Питання лише в сировині. Вже на початку століття в Україні сіяли 100 тис. га ріпаку, нині площі зросли в десятки разів. Західна Європа побудувала потужні переробні центри, але не має сировинної бази. У нас вона є! Навіть якщо гіпотетично увязати, що весь транспорт і промисловість перейдуть з бензину та солярки на чистий біоетанол та біодизель, нам для цього знадобиться лише 8 млн га, а маємо понад 30 млн.

У США один завод, що виготовляє 100 млн галонів біоетанолу на рік, коштує 150 млн доларів. Окуповується він за рік! 60% акцій таких підприємств належать фермерам, тож не дивно, що минулого маркетингового року США зменшили експорт кукурудзи на 47 млн т, а нинішнього – на 65 млн т (спрямувавши її на переробку в біопаливо). У тому числі з цієї самої причини різко зросли ціни на світовому зерновому ринку.

ЛІБЕРАЛІЗАЦІЯ

Готуючись до нових викликів, Україна погодилася на радикальний крок – повноцінну лібералізацію ринку. Вступаючи до СОТ, ми усуваємо обмеження й знижуємо тарифи більш ніж удвічі (раніше мито на ввезення певної групи

товарів до нас становило 30%, сьогодні – близько 12%). З погляду імпорту ми вже давно перебуваємо в СОТ.

Щоб нас не заповонив дешевий і неякісний ширшук, потрібно негайно запровадити маркування продуктів харчування. Тоді споживач зможе передусім оцінити якість продукту, зокрема – відрізнити генетично модифікований від натурального, чистого. Люди повинні мати вибір і робити його свідомо, зважаючи не лише на гарну упаковку, а й на її наповнення, на користь для здоров'я, насамперед – дітей.

Україна володіє чудовими можливостями за рахунок органічного землеробства постачати екологічно чистий продукт. Маючи потенціал чорноземів, ми можемо вирощувати хліб, буряк, соняшник та інші натуральні продукти не просто без застосування генномодифікованих організмів, а й узагалі без хімічних добавок та захисних обробок. Звісно, у цьому разі продукти мають коштувати значно дорожче. І якщо всередині країни поки що не існує масового споживача дорогих продуктів високої якості, їх можна тимчасово експортувати.

Головне тут – якнайшвидше привести у відповідність до СОТівських стандартів вітчизняної продукції. В Україні для цього вже є спеціальні лабораторії та обладнання, що дають змогу контролювати якість продуктів харчування будь-якого походження.

Процеси світової глобалізації – це виклики, та іноді ми не відповідаємо на них, а лише блокуємо, як у випадку із земельним мораторієм.

ОБЛИЧЧЯМ ДО ПОДВІР'Я

Зі вступом до СОТ не зайве переглянути кошторис з точки зору ефективнішого використання державних коштів. Нині з держбюджету в різні сфери АПК спрямовується близько 10 млрд грн. І при цьому, наприклад, протягом останніх років невпинно зменшується поголів'я великої рогатої худоби. Крім того, з 3 млн голів приплоду до кондиційної ваги доживає лише одне теля з десяти: селянам не вигідно вирощувати худобу.

У результаті маємо тривожний сигнал: цього року Україна імпортує (не експортує!) 250–300 тис. т м'яса. Птахівництво й свинарство не встигають замінювати великі обсяги падіння виробництва яловичини. Корів поки ще тримають, бо ціна на молоко досить висока. Але відгодівлі майже немає.

Отже, держава має приділити виключну увагу не лише тим, хто займається великим виробництвом, а й селянському подвір'ю! Адже саме підсобні господарства селян сьогодні дають дві третини м'ясо-молочної продукції і майже 90% – овочевої. Тобто необхідно рахуватися з тим, що на 20% земельних угідь нині виробляється близько 60% (!) валової продукції сільського господарства. І це реалії!

Певна річ, у цьому разі не йдеться про світові технології, високу продуктивність праці та якісні параметри, особливо молока, але, з другого боку, це часткова зайнятість сільського населення, додатковий бюджет сім'ї. І такий баланс потрібно підтримувати також і на державному рівні.

ПОСИЛИТИ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Процеси світової глобалізації – це виклики, та іноді ми не відповідаємо на них, а лише блокуємо, як у випадку із земельним мораторієм.

Однак життя йде вперед, і нам не можна стояти на місці. Щоб вирішити земельне питання, потрібно терміново приймати надзвичайно важливі закони.

В аграріїв – постійний дефіцит фінансових ресурсів. Звідки їх брати? У розвинених країнах традиційно 70% необхідних коштів отримують за допомогою банківських кредитів, віддаючи під заставу земельні наділи. У нас це заборонено, бо – мораторій. Але ж іншої застави немає.

В Україні 60 млн га земель, 32 млн з них – сільськогосподарського використання. Це безцінне багатство, і мова не йде про його розбазарювання. Капіталізація землі – це передусім іпотека, а не торгівля!

Те саме засвідчують глобальні тенденції: у світі щороку продається лише 1% землі сільськогосподарського при-

значення, але 70% постійно перебуває під заставою. Це безпрограшний вид іпотеки, адже все у світі раніше чи пізніше знецінюється, окрім землі, лише вона дорожчає. Тільки через іпотечні довготермінові кредити, здешевлені державою, можна придбати сучасну техніку та унікальні технології, без яких неможливий вітчизняний аграрний прорив.

Потрібен спеціалізований іпотечний банк, який здійснював би тільки цей вид діяльності. Треба максимально розкрити потенціал застави. У світі існують навіть застави прав оренди землі.

Що стосується торгівлі землею, то норми можна виписати так, як у цивілізованих країнах: продавати досвідченим фахівцям і лише для аграрного виробництва. У низці європейських держав батько не зможе продати чи передати землю своєму синові, якщо той не має відповідної освіти й сільськогосподарського досвіду. А за використання угідь не за призначенням передбачено кримінальну відповідальність.

Законопроект із такими обмеженнями вже розробляється. Він передбачає доволі жорсткі норми і вимоги.

Отже, зі вступом до СОТ для реалізації потужного технологічного прориву не обійтися без довгострокового

кредиту, який можна отримати насамперед під заставу землі.

ПОРАДИ НЕ СТОРОННЬОГО

На моє глибоке переконання, зі вступом до СОТ необхідно передусім скористатися перевіреними засобами державного протекціонізму стосовно вітчизняного сільського господарства.

По-перше, треба налагодити потужну й стабільну систему державних закупівель, особливо зерна. Коли у врожайний рік на ринку виникає його надлишок, неминуче відбувається обвал ціни, селяни розчаровуються: скорочуються посівні площі на наступний рік, а коли він виявиться ще й неврожайним, наслідки катастрофічні – дорожчають хліб, м'ясо, молоко, дешевшають гроші, одне слово – інфляція.

Тож держава просто зобов'язана у врожайний рік закупити зерно за вигідною для селян ціною, щоб у наступний період у разі погіршення ситуації викинути його на ринок і збити ажіотаж та цінові сплески. Краще закуповувати 5 млн т: 2 – продовольчого й 3 – фуражного зерна для потреб тваринництва.

По-друге, слід неодмінно продовжити практику широкого застосування

здешевлення кредитів для АПК. Селяни повинні закуповувати техніку, добрива, насіння та інші засоби виробництва через прозорий, пільговий кредит, у тому числі й довготривалий.

По-третє, необхідно нарешті повернутися обличчям до проблем соціального розвитку села. Нині програми його розвитку визначаються на місцевому рівні, а фінансує держава – через механізм цільових субсидій. Його можна доповнити й підсилити апробованою практикою відшкодування понесених виробником затрат на будівництво об'єктів соціальної інфраструктури – шкіл, дитсадків, медичних установ, газо- та водопровідних мереж, доріг тощо.

Реальне і вчасне відшкодування – дієвий стимул відновлення будівництва на селі, тим більше, що це оптимальний шлях рентабельного використання зароблених виробником коштів, адже місцевій громаді видніше, що споруджувати насамперед – водогін, магазин, а може, краще добудувати об'єкт культури, охорони здоров'я, освіти...

У такий спосіб держава матиме змогу відмовитися від старих адміністративних важелів, стати й учасником агропромислового ринку, і партнером селян.

